

kisvárdai lapok

35. évfolyam 8. szám - 2023. július 1. szombat



ÉLŐHOMOK - a Novem Színházi Szervezet,
a Zentai Magyar Kamaraszínház és a magyarkanizsai
Regionális Kreatív Műhely koprodukciós előadása
Rendező: Mezei Kinga

Magyar
Színházak
35. Kisvárdai
Fesztiválja
2023. június 23 - július 1.

„Izgalmas kísérlet lenne visszafordítani versbe és képbe a befogadóban létrejött alakzatokat, vagy akár társítani benyomásait Kisvárdai korábbi előadásaihoz: közvetlen, itt és most létrejött környezetéhez. Az előző esti, ezen a színpadon látott anatevkai házikók ott honosan szépséges függönyeihez, avagy az azt megelőző nap Amadeushoz, ahol pedig zenéről volt szó zene nélkül: beszéddel, zeneimitációval, zörejjel, ritmikával. S nem utolsósorban szintúgy előkerült -- ott meglehetősen nyomatékallyal -- az ürités, a bili, ahogyan itt ugyancsak (sőt még a mai este hátralévő részében, az utána következő Leenane szépében is). Hogy kerül a bili az asztalra, miként működnek e korántsem költői funkciók színpadon? Az Amadeusban a szerelem, a pajkosság, a játékos-infantilis-polgárpukkasztó alkotói szabadság jegyében Mozart és felesége közt. A Leenane szépében az anya-lánya kapcsolat kínzó, megnyomorító, undort keltő, leuraló dimenziójában.”

Gilbert Edit

Szakmai Klub – 2023. 06. 30.

Elsőként a csíkszeredai Csíki Játékszín Hegedűs a háztetőn című előadásáról volt szó a Szakmai Klubban. A produkció egyöntetű tetszést aratott a szakmai hozzászólók körében, legfőképpen a szereplők hangi adottságait és énektudását dicsérték meg. Hosszasabban volt szó arról, hogy a jogi megkötöttségek mennyire engednek szabad kezet az alkotóknak, az előadás készítői elmondták, az előadásnak viszonylag sok elemét (például a koreográfiát) fixálták a jogtulajdonosok. Kovács Dezső esszéista kiemelte, a társulat egységesen kitűnő énekhanggal rendelkezik, és nagyszerűen hozták a figurákat is. Külön hangsúlyozta a főszereplő, Kányádi Szilárd képességeit, aki szerinte egészen rendkívüli módon bánt nemcsak

az énekhangjával, hanem a fizikumával is. Dicsérte az előadás komplexitását, a látványvilágot, és különösen a fényeket.

Ezután a másik előadás, a Pince-színház Mirad, egy fiú Boszniából című produkciója került terítékre. Selmeczi Bea dramaturg először arról beszélt, igen furcsa és elgondolkodtató áthallása volt annak a ténynek, hogy ezt a művet éppen a zsinagógában láthatták a nézők. Elgondolkodtató, hiszen a történelem sajnálatos módon folyton bebizonyítja, hogy a népiirtások bármikor, bárhol újra megtörténhetnek. Kozma András dramaturg ezzel kapcsolatban úgy fogalmazott, a történelem valójában népiirtások és háborúk sora, amelyeket egy-egy rövidebb békeidőszak

szakít meg. Beszélt arról, hogy sokáig a béke szigetének tűnt a balkáni térség, amely egy pillanat alatt, sokkolóan változott át háborús övezetté. Ez a darab valós történetekből keletkezett, az ilyen jellegű alkotásoknak megvan az a veszélye, hogy a részvét elnyomja, itt azonban nem ez történt. A hozzászólók egyöntetűen dicsérték az előadás terét, amely egymással szembe ülteti a nézőket, és így felerősíti a hatást. Beszéltek arról is, hogy mennyire bonyolultak az etnikai viszonyok, illetve az azokhoz való személyes viszonyulás a Balkánon. Gyürky Kata irodalomtörténész szólt még arról is, mennyire fontos a nyelvi identitás kérdése a balkáni konfliktusban is.

Ungvári Judit



Kulcs a csipkéhez avagy kék talpak a keresztfán

Versek szavak nélkül – festészetbe oltva. Ezek a kapaszkodók az Élőhomok című előadáshoz összművészeti produkciót ígérnek a vajdasági alkotóktól. A költő Tolnai Ottó és a festőművész Petrik Pál életművének ismerete nélkül (akiknek a motívumait összevetíti az előadás) vajon talál-e kulcsokat a néző, akit magyar színpadon a szavak, a verbalitás dominanciájához szoktattak? Tud-e társalkotóvá válni, tovább szólni saját asszociációinak útvonalán a rendezőnek (s egyben az előadás egyetlen női szereplőjének, Mezei Kingának) – és munkatársainak világát?

A válaszom: igen. Izgalmas kísérlet lenne visszafordítani versbe és képbe a befogadóban létrejött alakzatokat, vagy akár társítani benyomásait Kisvárdai korábbi előadásaihoz: közvetlen, itt és most létrejött környezetéhez. Az előző esti, ezen a színpadon látott anatevkai házikók otthonosan szépséges függönyeihez, avagy az azt megelőző nap Amadeusához, ahol pedig zenéről volt szó zene nélkül: beszéddel, zeneimitációval, zörejjel, ritmikával. S nem utolsósorban szintúgy előkerült -- ott meglehetősen nyomatékkal -- az ürités, a bili, ahogyan itt ugyancsak (sőt még a mai este hátralévő részében, az utána következő Leenane szépében is).

Hogy kerül a bili az asztalra, miként működnek e korántsem költői funkciók színpadon? Az Amadeusban a szerelem, a pajkosság, a játékos - infantilis - polgárpukkasztó alkotói szabadság jegyében Mozart és felesége közt. A Leenane szépében az anya-lánya kapcsolat kínzó, megnyomorító, undort keltő, leuraló dimenziójában. Az Élőhomok esetében a groteszk kisvárosi-falusi figurák életének természetes darabjaként, a téblábolás, a min-



dennapi rituálék keretében, s mint csínytevés -- az alkotás lehetséges velejárójaként. A vizeletből és a székletből egy sugallatra, a helyzet ihletésében festék válik: felspriccelhető, felkenhető a vászonra, üvegre.

Történet nincs, kis történetek vannak, s rólunk is szól, mit látunk mi, mi áll össze bennünk a mozaikokból, etűdökből, a szépen feltett kompozícióból és koreográfiából, ha a nagyobb ívek: a születés - halál - esküvő-féltékenység ívei jobban ki is rajzolódnak. Használati tárgyak és művészeti bevilanások, szakralitás és banalitás, Klee angyalai és Chagall menyasszonyai járják pajkos táncukat. Cirkuszi abrobatika és sokrétű zene, fényfestés és napelem, homoktól felfúvódott hasú férfi, gyöngyököt síró pár kerül elénk; ketrecbe-kalitkába-szülőágyba záruló nő, fejkendős férfi, meredeken felfutó, a síkon elcsúszó alakok kavalkádja zajlik. Behorpad egy felület a beleugró embertől, kifordulnak a tetőablakok, ki-be néz az egymást kereső, kergető férfi és nő.

És egyszer csak mozgásba lép a fűrés: szétvágja a harmadik a padot a szerelmesek között. A szétfröccsent tojásokból lisztel-homokkal tészta készül a földön, a biciklis térül-fordul, a vasalók nyomán kék sáv rajzolódik ki. Így-úgy készülnek közben a festmények változatos felületeken és anyagjaival, átrajzolva-átszínezve fénnel, porral.

A mandalaszzerű képződmények szentségével és pillanatnyiságával szemben áll a függeszkedő, gyönyörűsége csipkék áttetsző állandósága. Mezei Kinga nem először dolgozik a csipkével. Légies tökélyük, kristályos alakzataik ismétlődő és végtelen változatban összeállva örök minták felettünk, felettük. A tojás, a bárány, a madár, a hal, a víz, bor, tojás, virág archetípusai a maguk kis és nagy összefüggésében megelőlegezik a zárókép emberi történetének isteni vetületét, a maga után földön és égen kék lábnyomot hagyó gyermek tragikus és reményt adó áldozatát.

Hamukék homokszemcsék történetezőedékei

A Novem Színházi Szervezet, a Zentai Magyar Kamaraszínház és a nagykanizsai Regionális Kreatív Műhely koprodukciós Élőhomok című előadása kapcsán beszélgettünk a rendezővel, Mezei Kingával.

Az előadás Petrik Pál halálának 25. évfordulója és a vajdasági magyar képzőművészet napja alkalmából készült, felhasználva az említett képzőművész és Tolnai Ottó, költő motívumait. Engem az érdekelne igazán, miben keresendő a személyes indíttatás, kapcsolódik-e valamely meghatározó élmény ezekhez az alkotókhoz?

A Vajdaság. Egyébként is feladatnak tekintem a vajdasági szerzőkkel való foglalkozást, mind irodalmi, mind képzőművészeti vonalon. Ezt a gyerekkoromból hozom, édesanyám képzőművész, így ebben nőtettem fel. Másrészt nagyon régóta foglalkozom az összművészeti színház kutatásával és az ezzel való kísérletezéssel. A szöveg, a mozdulat, a gesztus, a zene és a látvány egyenrangúságára töreksem. Azt kutatom, hogyan hatnak ezek egymásra, hogyan tudnak szerves egységet alkotni a színpadon. Minden ilyen jellegű produkció kísérletként fogható fel – de ez nem igazán jó szó rá, mert nagyon komoly munka előz meg egy ilyen típusú kísérletet. Tolnai Ottót gyerekkorom óta nagyon szeretem. Az előadás végén elhangzó versrészlet már fiatal koromban is meghatározó élménnyel bírt. Éreztem, hogy fogok vele egyszer valamit kezdeni. Az előadás maga motívumokból épül fel, Tolnai Ottó és Petrik Pál alkotásaiból indultunk ki, és ezeket szőttük a magunkévá. Nagyon izgalmas folyamat megtalálni, hogy rajtunk keresztül és általunk hogyan kapcsolódik két ekkora opusszal rendelkező alkotó. Ebből a vajdasági létérzés nem kihagyható.

Rendezzi az előadást és játszik is benne. Ennyi művészeti ág bevonása, vegyítése során a próbafolyamat alatt mennyi szabadságuk adódik a színészeknek?

Úgy indul az egész, hogy van egy nagyon erőteljes váz, egy viszonylag kész koncepció. Ennek mentén tudunk elindulni. Az elején kevés a kapaszkodó a színészek számára. De onnantól kezdve, hogy sikerült belemászniuk ebbe a világba, rengeteg a szabadság. Minden olyan alkotói gondolat és energia, ami beleillik az anyagba, az bele tud épülni. Olyan emberekkel szeretek dolgozni, és az előadásban játszó kivétel nélkül olyanok, akik ebben nagyon jó partnerek, enélkül nem is lehet ilyen színházat csinálni. Nagyon nehéz kőszínházi keretek között létrehozni ehhez hasonló előadásokat, így elvontunk a magyarkanizsai Regionális Központba, ott bevetünk egy próbatermet. A kellékek nagy részét, gyakorlatilag a díszletet is mi készítettük az anyag formálásával párhuzamosan. Most is mi építünk és mi bontunk – nincs mögöttünk műszak. Ez velejárója egy ilyen jellegű vállalkozásnak.

Hogy érzi, mennyire kapható a közönség az ilyesfajta előadásokra? Mit tapasztal, hogy fogadják?

Nálunk nagyon jól fogadták, szeretik. Bizonyára ebben közrejátszik, hogy az előadásban megjelenő karakterek között vannak olyan vajdasági karakterek, akiket fel tudnak ismerni. Típusok, akik közel állnak hozzánk, akikkel az utcán összetárgyalhatunk. Sajnos, a nyugati gondolkodás arra ösztökél, szoktat vagy kényszerít, hogy mindent kauzális rendszerekbe rakjunk, és mindent az értelmünkkel próbáljunk megfejteni.



Mezei Kinga

ni. Mindig örülök, ha valaki ettől el tud vonatkoztatni. Nem csak értelemről áll az ember, ahogy a színház sem. Rengeteg minden más mozgatja: az ösztönök, az emlékek, a vágyak és még sorolhatnám. Azt kívánom a nézőknek, hogy tudjanak elvonatkoztatni ettől, és tudják átadni magukat a különböző hatásoknak, hogy abban megtalálhassák magukat.

A színházi nevelés szempontjából a különböző művészeti ágak keverésének útját tartja követendőnek? Errefelé tart a színház?

Erre nehéz válaszolni. De nem, a színház nagyon sokfelé tart. Nem bátorodnék kijelenteni olyasmit, hogy mit tartok jó színháznak, vagy mit nem tartok jó színháznak. Azt tartom jó színháznak, ami érvényes. Az igaz, hogy az én gondolkodás-módom, ízlésem és kutatómódom az ez a típusú színház, én ebben szeretek létezni. De sokat dolgozom prózai előadásokban színészként és rendezőként egyaránt. Ezekkel sincsen problémám, sőt. Hiszen a sokszínűség és a sokféle dolog kipróbálása és meg tapasztalása mindig több, mint az egyféle.

Szabó Csenge

Sárga halottak

Egy aszimmetrikus világban, ahol a téveszmék és a párhuzamos valóságok egybeolvadnak, avagy találkozásom a székelyudvarhelyi Tomcsa Sándor Színház *Leenane szépe* című előadásával. A produkció Maureen (Albert Orsolya) és Mag (Fincziski Andrea), kapcsolatának történetét meséli el. Maureen a 40 éves vénlány, anyjával, a házsártos öregasszonnyal él együtt Írországban. Mérgező kapcsolatuk a gyűlöletből építkezik, és viszonyuk feszültsége az előadás végén a nő által elkövetett anyagyilkosságba torkollik.

Maureen a negyven éve alatt összesen két férfival csókolózott. Amikor Pato Dooly (Szűcs-Olcsváry Gellért), egy szintén Leenane-ből származó férfi hazatér Angliából, felforgatja a nő megszokott életét. Maureen minden eszközével anyját igyekszik bosszantani, és ezért kész feláldozni a szerelmét is. Mag ezért bosszúból elmeséli Patónak, lánya idegösszeomlását. A férfi visszamegy Angliába, de levelet küld Maureenak, amiben meginvitálja magához, mert egy munkalehetőséget kapott Bostonban. A levelet Ray (Wagner Áron), Pato testvére odaadja Magnek, aki megeszi azt, hogy ne juthasson el a lányához. Amikor Maureen tudomást szerez, hogy anyja eltitkolta előle a lehetőséget, bosszúból megöli őt. Az anya halálakor, Maureen elméje elborul, képzeletében felépít egy Patóval közös életet, amelynek hamisságára Ray világít rá.

A Barabás Árpád által megteremtett világban minden karakter boldogtalan. Az elrajzolt egyéneken felfedezhető egyfajta aszimmetria. Maureen félarca születésétől kezdve sebheyles, Mag jobb keze megégett,

Pato ingének két oldalán eltérően húzódik a csíkos minta és Ray egyik nadrágszára csak a térdéig ér. Ez a kiegyensúlyozatlanság ráhúzható az előadás egészére, hiszen az összes szereplő instabil. Pato boldogtalanságát az angliai munkahelye okozza, Ray egy furcsa szerzet, aki teljesen eltér a szótári értelemben vett normálistól. Maureen és Mag egymás bánatának kovácsai.

A dialógusokat átszövi a kegyetlen humor, amely Maureen fenyegetéseiből Mag szenilitásából, nagyothallásából és Ray impulzivitásából fakad. A nő komikussága abban a pillanatban szűnik meg, amikor ígéretei valósággá válnak. Mag kétértelmű, bántó, mégis vicces beszólásainak a halál vet véget. Ray, Maureennal való utolsó találkozás a válik véresen komollyá, amikor ráébreszti őt, hogy a Patóval tervezett közös életük, csupán elméjének szüleménye. Az előadás egy sárga térben játszódik, és a szobabelsőt felülről egy LED tető borítja, amelyen felhők úsznak át, illetve Pato levele is ezen jelenik meg. A kivételnek nem volt drámai szerepe, és számomra nem rendelkezett kiemelt funkcióval a térben. A küldemény írott formában történő megjelenítésének nem értettem a lényegét, hiszen Maureen mozgása a térben, és a felolvasás elegendő lett volna. Az alkotás nem alkalmazott sok kelléket, azonban minden tárgy erőteljes és érzékletes volt. Ugyanakkor párhuzamba tudom vonni a levél kivételét Mag halálával. A kásával való etetés kellően érzékletesnek bizonyult, a megfojtás rátett egy lapáttal, és mindenki számára egyértelműsítette az anyagyilkosságot, azonban számomra a fulladás érzékletesebbnek bizonyult volna.



A sárga a jelmezeken is visszaköszönt, a fekete-fehérral kontrasztosan kiegészítve. A harsány színhasználat ellenpontozta a hullasápadtra meszelt arcokat, ugyanakkor utalt a vizeletre, amelyet Mag a mosdókagylóba önt, illetve az irigységre, amely végigkíséri lányával folytatott toxikus kapcsolatát.

A történet lineáris vonalvezetés helyett képekben mutatja be az események láncolatát. A jelenelek között egy ismétlődő dallam játszódik le, és a sötétséggel jelzi, az újabb szakasz kezdetét. Hiába haladunk előre a történetben, az idő nem múlik Mag és Maureen számára. Viszáljuk időtlen, és a kezdetektől kiszámíthatóan tudjuk, hogy rohannunk a tragikus végkifejlet felé. Az anya halála nem megoldás, nem ad feloldozást a nőnek. A számomra katarzishoz közelítő befejezés, és a hintaszék kísérteties mozgása is bizonyítja, hogy ez a harc csak Maureen halálával érhet véget. Számomra a *Leenane szépe* egy olyan előadás, amely szaggatottan felépítve, egy tragikus témát boncolgat. Halott karakterekkel teli világa könnyen magával ragad, és remekül felépített, libabőrös lezárása miatt, emlékezetes élmény marad számomra.

Ösztöntudat

Albert Orsolya-Zsuzsanna Székelyudvarhelyen született, majd Marosvásárhelyen végezte az alap- és mesterszínész képzést, ezután a szerelem Budapestre vitte, majd már édesanyaként visszatért családjával szülővárosába, és 2016 óta a társulat tagja. A színésznőt a székelyudvarhelyi Tomcsa Sándor Színház *Leenan szépe* című előadása kapcsán kérdeztük.

Hogyan született meg a karaktered? Milyen rendezői utasításokat kaptál és mit hoztál magadból?

A cél az volt, hogy egy olyan világot teremtsünk meg, amiben a benne élők már szinte nem is emberien beszélnek egymáshoz, hanem csak a legszükségesebbeket mondják el a hosszú együttélés miatt. Sokat kísérleteztünk, amíg kialakult a végleges karakter, aki hozzám képest szikárabb és mélyebb hangon szólal meg. A karakterformálás szempontjából a számomra leghasznosabb információ az volt, hogy ez egy olyan nő, akinek már megkérgesedett a lelke. Én ezt a kérgesedést kerestem meg, és reményeim szerint kiderül az is, hogy a lelke mélyen ott van a fény. Az anyát játszó kolléganőm is sokat segített, egymásból merítkeztünk, hisz a két karakter is egymásra épül.

Mi segít téged abban, hogy ne ítéld el Maurent, hisz szembe-tűnően teljesen más értékrenddel bírsz?

A színészi munkában a legfontosabb szerintem, hogy a karakternek mindig igaza kell legyen. Ha valamit úgy jelenít meg a színész, hogy megkérdőjelezi a karaktert, az már eltűnik. Mauren embert öl, ami ijesztő tud lenni, ha arra gondolok,

hogy én ölök meg egy embert, de úgy gondolom, hogy olykor mindenki bennünk feltörnek a gyilkos gondolatok. Arra tudok gondolni, hogy amikor a kislányom még pici volt, nagyon rossz alvó volt, és több éberen töltött éjszaka, órákig tartó ringatás után, amikor végre elaludt, és elment egy motoros az ablakunk alatt, azt éreztem, hogy ha lenne egy pisztolyom, akkor hidegvérrel le tudnám löni. Ez meglepő tud lenni, de nem az a kérdés, hogy ezek a gondolatok bennünk vannak-e, hanem az, hogy mit kezdünk vele. Én teljes mértékben hiszek a karakteremnek, bízok benne, és úgy gondolom, hogy joga van mindenhez, amit megtesz, még akkor is, ha ez kicsit túlzás. Az előadásban arra törekszünk, hogy a néző ne tudja eldönteni, hogy kivel tart, hogy ne tudjon kiválasztani egy karaktert, aki neki szimpatikus, hisz ahogy az élet sem fekete vagy fehér, úgy ezek a karakterek sem csak jók, vagy csak rosszak.

Ez az életszagú történet, az életszagú karaktereivel egy steril térben van elhelyezve. Hogy viszonyulsz a díszlethez és annak az eszköztelenséghez?

Ez a dráma realista szöveg, és a rendező, Barabás Árpád, nem egy ilyen térben képzelte el, mert őt nem a körülmények érdekelték, hanem, hogy mi játszódik le ezekben az emberekben. Ezért elvette tőlünk az élethű tűzhelyet, edényeket, amelyek színészi kapaszkodóul is szolgálhattak volna. Amikor először olvastuk a drámát, nagyon furcsa volt, hogy ezt hogyan lehet egy szinte üres térben eljátszani, de mára már nem hiányoznak az eszközök, a tárgyak. Örülök, hogy rákényszerített arra, hogy magunkon dolgozzunk többet, és ne a kül-



Albert Orsolya-Zsuzsanna

sőségekhez nyúljunk. Árpád azt mondta, hogy ő minden előadásnál lát egy szintet, amikor azt elképzelem, és ennél a sárgát látta. Az én fejemben a sárga az irigység színe és a vizeleté is, ami szintén adott, az előadásban emlegetett szag miatt. Szépen mutatja ez a sárga szín, hogy minden és mindenki hideg, és ezért is működik viszont jobban amikor megszületik az, hogy két ember tud egymással beszélgetni, és felcsillan a remény, hogy ez akár egy jó dolog is lehetne.

Minden karakternél felfedezhető a felemáság. A te arcod sérülése mit jelent?

A rendező gondolata az volt, hogy én így születtem. Tehát a nulladik ponttól van egy hozott sérelem, amire aztán csak rátevéődik az, hogy kinézték Maurent emiatt, majd a traumák következtében elmeegógyintézetbe is került, és minden erre a hozott sérelemre vezethető vissza.

Ha holnap reggel úgy ébrednél fel, hogy eltűnt a színház a világból, akkor mihez kezdenél?

Húha. Pszichológus lennék, vagy valamilyen segítő szakmát választanék. Ebben az előadásban is azt szerettem a legjobban, hogy felpróbálhatok egy olyan szerepet, ami nem én vagyok, és megnézhetem, hogy hogyan működik.

Vizi Abigél

Véget ért a 35. fesztivál



Mai program

11:00 – Szakmai Klub

(beszélgetés az előadásokról)
Moderátor: Németh Fruzsina Lilla
Élőhomok: Kozma András, Vízi Angéla,
Szász Anna

Leenane szépe: Selmeczi Bea,
Gyürky Katalin

Helye: KVMK pódiumterem

18:30 – „ÁTMENTEM”

cirkuszművészet - értékteremtés

Kötéltánc villámperformansz

Helye: Flórián tér

19:00 – Záróünnepség, a díjak átadása

Jánosi Ferenc: SZEMET SZEMÉRT (16+)

Rendező: Kis Domonkos Márk.

A Déryné Társulat előadása.

Helye: Művelődési Központ színházterme

19:00 – AKUSZTIK-ROCK MUSICAL

19.00: Junkies

20.00: Radar

21.00: Vikidál Gyula

Helye: Refi Színpad

Bővebben: www.kisvarda.szhaz.hu

CSAK EGYETLEN SZÓ
Zenés műsor Nagy Sándor, Mészáros Árpád Zsolt, Peller Anna,
Szerényi László és Vágó Bernadett közreműködésével



kisvárdai lapok

A Magyar Színházak 35. Kisvárdai Fesztiváljának napilapja

Főszerkesztő:
Ungvári Judit

Segédszerkesztő:
Ráthonyi Sára

Fotók:
Tugya Vilmos
Ráthonyi Sára

Nyomdai előkészítés:
Kóczon Nikoletta

Nyomdai kivitelezés:
Imi Print Nyomda

Felelős kiadó: Nyakó Béla
ISSN 1587-8325

www.kisvarda.szhaz.hu

A Magyar Színházak 35. Kisvárdai Fesztiváljának támogatói:



Déryné
program